

**LOKALNY PLAN
DEINSTYTUCJONALIZACJI
USŁUG SPOŁECZNYCH DLA
GMINY MARKOWA NA LATA
2024 - 2027**

Spis treści

WPROWADZENIE.....	3
I CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA.....	5
1.1. STRUKTURA SPOŁECZNA GMINY MARKOWA.....	5
1.2. DEMOGRAFIA	8
1.3. LOKALNY RYNEK PRACY	9
1.4. BEZROBOCIE	10
2. ANALIZA ZASOBÓW ŚRODOWISKOWYCH	11
2.1. POMOC SPOŁECZNA.....	11
2.2. EDUKACJA.....	14
2.3. OCHRONA ZDROWIA	15
2.4. KULTURA.....	15
2.5. ANALIZA ZASOBÓW ORGANIZACJI SPOŁECZNYCH	16
3. NIEZBĘDNE DIAGNOZY W ZAKRESIE POTRZEB.....	18
3.1. DIAGNOZA POTRZEB MIESZKAŃCÓW GMINY, Z UWZGLĘDNIENIEM POTRZEB MIESZKAŃCÓW, KTÓRZY DZIĘKI USŁUGOM SPOŁECZNYM ŚWIADCZONYM W SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ NIE BĘDĄ WYMAGALI WSPARCIA W POSTACI CAŁODOBOWEJ OPIEKI INSTYTUCJONALNEJ.....	18
3.2. ANALIZA DOTYCHCZAS ZREALIZOWANYCH ŚWIADZEŃ	26
3.3. REKOMENDACJE	29
3.4. WNIOSKI	31
II CZĘŚĆ PROGRAMOWA.....	33
1. PLAN DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG	33
2. FINANSOWANIE PLANU DI	41
3. MONITORING I OCENA	41

Czym jest deinstytucjonalizacja?

Deinstytucjonalizacja (DI) to proces rozwoju usług społecznych świadczonych na poziomie społeczności lokalnej, prowadzący do wyeliminowania opieki instytucjonalnej.

W procesie DI chodzi o zmianę sposobu świadczenia usług na taki, który uwzględnia podmiotowość odbiorcy, świadczenie usług dostosowanych do potrzeb konkretnej osoby, a także oparcie usług o wspólnotę mieszkańców, środowisko lokalne i rodzinne.

Plan DI wyznacza zatem kierunki rozwoju usług społecznych nakierowane na działania interwencyjne i prewencyjne. Cele wyznaczenia kierunków rozwoju wskazano w części diagnostycznej jak jest obecnie (inventaryzacja świadczonych usług, zasobów infrastrukturalnych, kadrowych – w tym kompetencyjnych - i społecznych), natomiast w części programowej - jak powinno być w przyszłości (jakie usługi należy wdrożyć, kto będzie ich odbiorcą i kto będzie dostawcą). Nie bez znaczenia jest wskazanie podmiotu koordynującego świadczenie usług, monitorującego wdrażanie i dbającego o jakość świadczonych usług.

Zgodnie ze „Strategią Rozwoju Usług Społecznych. Polityka publiczna na lata 2021–2030 (z perspektywą do 2035 r.)” usługi społeczne w ramach DI powinny być dedykowane „(...) w sposób szczególny tym osobom, które z racji swoich indywidualnych cech i szeroko rozumianych uwarunkowań mogą być narażone na jakikolwiek przejaw wykluczenia społecznego czy dyskryminacji (...)”. Stąd wskazano 5 obszarów realizacji procesu DI:

1. Opieka nad dzieckiem, w tym dzieckiem z niepełnosprawnością.
2. Opieka nad osobami starszymi.
3. Niezależne życie – wsparcie osób z niepełnosprawnościami.
4. Wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi.
5. Wsparcie osób w kryzysie bezdomności.

Należy jednak mieć na uwadze, że w myśl ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. 2019, poz. 1811) usługi powinny być dostępne dla wszystkich mieszkańców.

Gminny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych 2024 – 2027 pozostaje w związku z dokumentami opracowanymi na szczeblu krajowym i regionalnym, w tym w szczególności:

- Uchwałą nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą „Strategia Rozwoju Usług Społecznych. Polityka publiczna na lata 2021– 2030 (z perspektywą do 2035 r.)”,
- Uchwałą nr 212 Rady Ministrów z dnia 26 października 2022 r. zmieniającą uchwałę w sprawie przyjęcia programu pod nazwą „Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej”, uchwałą nr 212 z dnia 26.10.2022 r. r. Rady Ministrów zmieniającą uchwałę w sprawie przyjęcia programu pod nazwą „Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej”. (Monitor Polski 2022 poz. 1171)
- Uchwałą nr 476/9917/23 Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 4 kwietnia 2023 r. w sprawie przyjęcia Podkarpackiego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023 – 2025,
- Uchwałą nr XXXV/563/21 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 29 marca 2021 r. w sprawie przyjęcia Wojewódzkiego Programu na rzecz Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania ich Wykluczeniu Społecznemu na lata 2021 – 2030,
- Uchwałą nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r. w sprawie przyjęcia dokumentu „Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO – UCZESTNICTWO – SOLIDARNOŚĆ”,
- „Ogólnopolskimi ramowymi wytycznymi tworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych” przygotowanymi w ramach projektu „Opracowanie i pilotażowe wdrożenie mechanizmów i planów deinstytucjonalizacji usług społecznych” realizowanego w ramach programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020.

1.1. STRUKTURA SPOŁECZNA GMINY MARKOWA

Gmina Markowa jest gminą wiejską położoną w powiecie łańcuckim, w województwie podkarpackim. W skład gminy wchodzi trzy miejscowości (sołectwa) tj. Markowa, Husów, Tarnawka. Powierzchnia Gminy Markowa zajmuje 68,5 km², co stanowi 15,3% powiatu łańcuckiego i 0,4% woj. podkarpackiego.

Obszar gminy w dużej części (przede wszystkim wieś Markowa) leży w obrębie Przedgórze Rzeszowskiego stanowiącego najbardziej na południe wysuniętą część Kotliny Sandomierskiej i Pogórza Dynowskiego (wieś Husów i Tarnawka). Gmina położona jest w środkowej części województwa podkarpackiego w odległości ok. 25 km od stolicy województwa w kierunku południowo-wschodnim. Od zachodu Gmina Markowa graniczy z Gminą Łącut i Chmielnik Rzeszowski, od północy także z Gminą Łącut, od wschodu z Gminą Gać i Kańczuga, od południa z Gminą Hyżne i Jawornik Polski. W niedalekim sąsiedztwie Gminy znajdują się miasta: Rzeszów, Łącut, Przeworsk. W odległości ok. 30 km znajduje się lotnisko w Jasionce, a w odległości 90 km przejście graniczne w Medyce. Układ komunikacyjny – sieć dróg na terenie Gminy Markowa jest stosunkowo dobrze rozwinięty. Składają się na niego: droga wojewódzka nr 881, drogi powiatowe i gminne – łącznie ponad 89 km.

Gmina Markowa jest gminą atrakcyjną turystycznie zarówno ze względu na malownicze położenie, jak również atrakcje, które na jej terenie się znajdują:

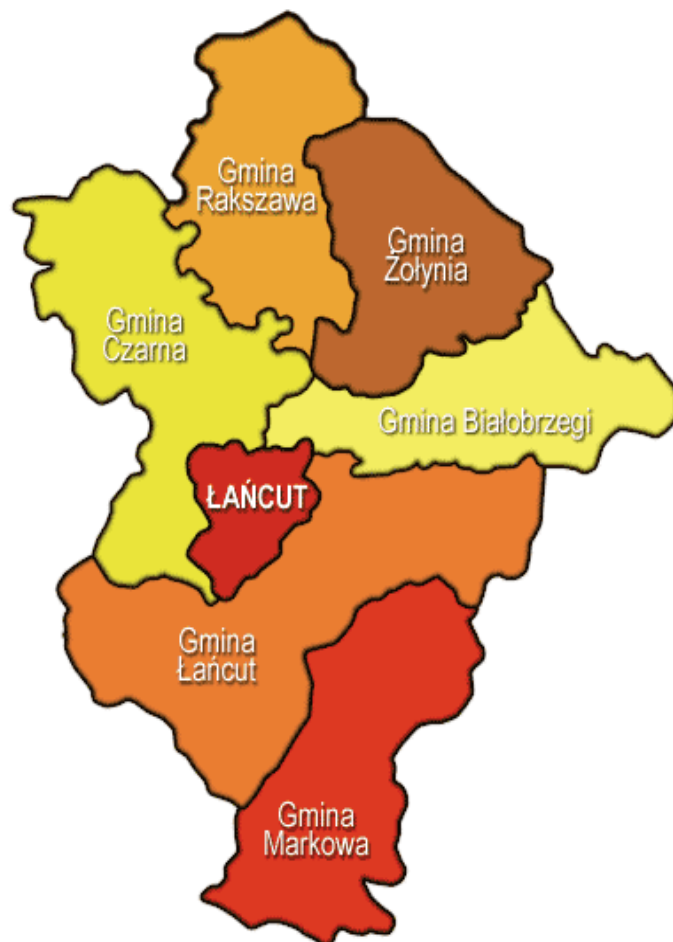
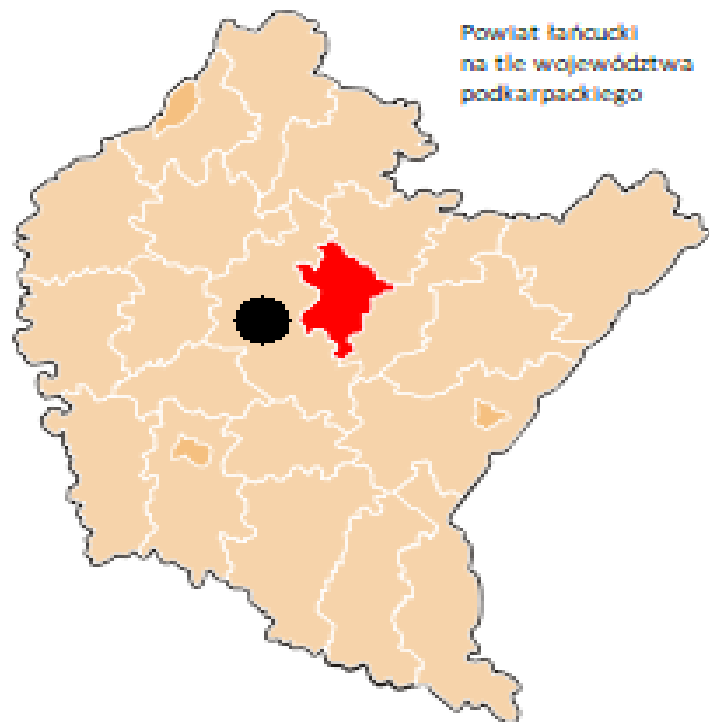
- Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów w Markowej otwarte w 2016 roku, W jego centrum znajduje się Pomnik Rodziny Ulmów, przedstawiający tablicę pamiątkową oraz 9 urn, symbolizujących każdego członka zamordowanej rodziny;
- Zagroda Muzeum Wsi Markowa - Skansen to muzeum budownictwa przysłupowego, założone i prowadzone przez społeczników, mieszkańców Markowej – Towarzystwo Przyjaciół Markowej. Znajdują się tu 11 w pełni wyposażonych w eksponaty obiektów;
- Chata Jana Raka w Husowie – izba pamięci poświęcona wybitnemu ludowemu poecie. Zbudowana została prawdopodobnie ok. 1720 r.;

- Zabytkowy kościół parafialny pw. Św. Doroty w Markowej wybudowany w latach 1904-1910 na miejscu trzech poprzednich świątyń. Kościół wzniesiony jest w stylu neogotyckim, orientowany, z transeptem o płytkich ramionach i jednowieżową fasadą;
- Kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP w Tarnawce – dawna cerkiew prawosławna, wybudowana w latach 1934-1939, przyjęty przez parafię rzymskokatolicką i ukończona w 1945 r. Malowniczość bryły osiągnięto dzięki trzem ośmiobocznym wieżom z cebulastymi hełmami zwieńczonymi dekoracyjnie opracowanymi krzyżami.

Przez Gminę Markowa przebiegają 3 szlaki turystyczne:

- Szlak turystyczno-historyczny im. Płk Leopolda Lisa-Kuli;
- Trasa rowerowa „Szlakiem przydrożnych krzyży i kapliczek w Husowie”;
- Szlak architektury drewnianej.

Na terenie Gminy Markowa znajduje się 2 obszary chronionego krajobrazu przyrodniczego oraz użytku ekologicznego, w tym szczególnie istotny obszar NATURA 2000. Obszar NATURA 2000 Nad Husowem (PLHZ180025) o powierzchni 3.347,7 ha wyznaczony od 01.03.2011 r. na podstawie Dyrektywy siedliskowej obejmuje fragmenty lasów, śródleśnych stawów i łąk z ważnymi typami siedlisk przyrodniczych: żyzne buczyny i grąd środkowoeuropejski i kontynentalny. Hyżnieńsko-Gwoźnicki Obszar Chronionego Krajobrazu o powierzchni 24.449 ha wyznaczony jest od 01.01.1992 r. Na obszarze rosną grądy, buczyna karpacka oraz łągi w dolinach rzecznych. Użytek ekologiczny o powierzchni 0,1 ha stanowią siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków dla zimowita jesiennego (*Colchicum autumnale*) ustanowiony od 01.11.2011 r. Ponadto obszarem o wysokich walorach środowiskowych w Gminie Markowa jest Park podworski w Husowie. Dwór wzniesiono w II połowie XIX wieku dla rodziny Oborskich. Niestety po II wojnie światowej popadł on w ruinę. Wokół dworu znajduje się park z dojazdową aleją lipową, okazy wiekowych dębów i buków (w tym buk czerwony) a także źródło „Mariusza”.

1.2. DEMOGRAFIA

Gminę Markowa według stanu na 31.12.2023 r. zamieszkuje 6.472 mieszkańców, natomiast gęstość zaludnienia wynosi 94,2 osób/km², przy czym największe jest w miejscowości Markowa (138,5 osób/km²), a najmniejsze w miejscowości Tarnawka (25,69osób/km²). Z uwagi na gęstość zaludnienia Gmina Markowa zaliczana jest do gmin o średnim zaludnieniu. Największe skupiska ludności występują w zwartej zabudowie wiejskiej, we wsi Markowa.

Na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się spadek liczby mieszkańców stale zamieszkujących na terenie Gminy, a równocześnie wzrasta odsetek turystów i osób przyjezdnych oraz czasowo przebywających na terenie Gminy, co ma związek ze stałym wzrostem zainteresowania powstałym w 2016r. Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów oraz Skansenem – Zagrodą w Markowej. Gmina Markowa posiada umiarkowany potencjał ludnościowy z tendencją do starzenia się lokalnej społeczności, co będzie miało duży wpływ na sytuację gospodarczą w gminie w przyszłości. Równocześnie Gmina Markowa jest najmniej ludną gminą ze wszystkich gmin w powiecie łańcuckim (ok. 8%).

Tabela 1. Liczba ludności Gminy Markowa w latach 2019-2023

Lp.	Sołectwo	Liczba mieszkańców 2019	Liczba mieszkańców 2020	Liczba mieszkańców 2021	Liczba mieszkańców 2022	Liczba mieszkańców 2023
1.	Markowa	4128	4113	4087	4075	4067
2.	Husów	1974	1979	1985	1977	1985
3.	Tarnawka	440	435	423	428	420
4.	Razem gmina	6542	6527	6495	6480	6472

Źródło: Dane Rejestru Mieszkańców Gminy Markowa

Tabela 2. Liczba ludności wg płci w latach 2019-2023

Ludność wg płci	Jednostka miary	2019	2020	2021	2022	2023
Ogółem	osoba	6542	6527	6495	6480	6472
Mężczyźni	osoba	3205	3200	3183	3180	3163
Kobiety	osoba	3337	3327	3312	3300	3309

Źródło: Dane Rejestru Mieszkańców Gminy Markowa

Analiza ilości urodzeń i zgonów wskazuje w ostatnich latach na tendencję spadkową i ujemny przyrost naturalny. Widoczny spadek urodzeń i duża ilość zgonów w latach 2020-2021 prawdopodobnie są spowodowane pandemią. Szczegółowe zestawienie ilości urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego w latach 2019-2023 przedstawiono w tabeli 4 i 5.

Tabela 3. Liczba urodzeń w latach 2019-2023

Lp.	Liczba urodzeń	2019	2020	2021	2022	2023
1.	Dziewczynki	34	39	39	40	36
2.	Chłopcy	49	36	39	36	19
Ogółem		83	75	78	76	55

Źródło: Dane Rejestru Mieszkańców Gminy Markowa

Tabela 4. Liczba zgonów w latach 2019-2023

Lp.	Liczba zgonów	2019	2020	2021	2022	2023
1.	Kobiety	39	39	57	36	32
2.	Mężczyźni	39	44	43	38	30
Ogółem		78	83	100	74	62

Źródło: Dane Rejestru Mieszkańców Gminy Markowa

1.3. LOKALNY RYNEK PRACY

Gmina Markowa jest gminą typowo rolniczą, w której blisko 66,0% powierzchni Gminy stanowią użytki rolne, a co za tym idzie duża liczba mieszkańców gminy znajduje zatrudnienie bezpośrednio w rolnictwie i przedsiębiorstwach związanych z produkcją rolną i przetwarzaniem produktów rolnych. Według danych szacunkowych ludność związana z rolnictwem stanowi 84,7% populacji Gminy, a praca w rolnictwie indywidualnym jest podstawowym źródłem utrzymania dla blisko 13,6% mieszkańców Gminy. Na terenie Gminy Markowa brak jest dużych przedsiębiorstw i zakładów pracy, dominują mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników oraz jednoosobowe działalności gospodarcze. Do największych (zatrudniających najwięcej osób i / lub posiadające największą powierzchnię zajęta pod działalność) zaliczamy firmy oraz instytucje takie jak:

- Podziemny Magazyn Gazu Husów w Markowej;
- Kopalnię Gazu w Husowie;
- Urząd Gminy Markowa;
- Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów;

- SPED-CAR TSM Sp. z o.o. i sp. k., TRANSPETROL Szpytma sp. j.

Pozostałe to: Bank Spółdzielczy, Szkoły Podstawowe, Przedszkola, Zakład Gospodarki Komunalnej w Markowej, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Centrum Kultury Gminy Markowa, Centrum Usług Wspólnych. Wśród przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie Gminy Markowa wyróżniają się firmy zajmujące się wydobywaniem, magazynowaniem i dystrybucją gazu ziemnego, które zaliczone zostały do zakładów o dużym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowych tj. Podziemny Magazyn Gazu Husów w Markowej oraz Kopalnia Gazu w Husowie.

1.4.BEZROBOCIE

Zgodnie z danymi Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie stopa bezrobocia województwa podkarpackiego według stanu na koniec grudnia 2023r. wyniosła 8,6%, to spadek w stosunku do roku 2022, w którym wynosiło 8,8%, (w roku 2021 wyniosła 9,2 %, , zaś w Powiecie Łańcuckim stopa bezrobocia była wyższa i wyniosła 9,6% - spadek w stosunku do roku 2021 w którym wynosiła 10,5% (w roku 2020 było to 11,1%). W Gminie Markowa bezrobocie rejestrowane wynosiło w 2023 roku 10,0%.

W latach 2017-2023 stale spadała liczba bezrobotnych mieszkańców Gminy, a także osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy (osoby poniżej 25-go i powyżej 50-go roku życia oraz osoby długotrwale bezrobotne). W tym okresie, tak liczba bezrobotnych, jak i długotrwale bezrobotnych zmniejszyła się o ok. 45%. Szczegółową informację odnośnie liczby osób bezrobotnych i osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2017 – 2023 przedstawiono w tabelach 6 i 7.

Tabela 5. Liczba osób bezrobotnych w Gminie Markowa w latach 2017-2023

Kategoria	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
kobiety	127	135	123	132	103	75	78
Mężczyźni	151	136	125	128	120	91	89
Ogółem	278	271	248	260	233	166	167

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP Łańcut

Tabela 6. Struktura bezrobocia w Gminie Markowa w latach 2017-2023

Kategoria	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bezrobotni do 25 r.ż.	53	47	45	45	51	31	35
Bezrobotni do 30 r.ż.	109	103	101	101	94	80	62
Bezrobotni powyżej 50 r.ż.	69	63	48	48	39	39	37
Długotrwale bezrobotni	156	148	119	119	122	109	76

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP Łańcut

Bezrobocie pozostaje jednak nadal jedną z głównych przesłanek udzielania wsparcia z pomocy społecznej .

2. ANALIZA ZASOBÓW ŚRODOWISKOWYCH

2.1. POMOC SPOŁECZNA

Zadania z zakresu pomocy społecznej gmina Markowa wykonuje za pomocą podległej jej jednostki budżetowej, którą jest GOPS w Markowej. Placówka została powołana w 1990 r. do realizacji zadań pomocy społecznej. Terenem działania GOPS-u w Markowej jest obszar Gminy Markowa obejmujący 3 sołectwa: Markowa, Husów i Tarnawka.

W strukturach GOPS funkcjonuje:

- Klub Seniora w Markowej z 20 miejscami dla osób powyżej 60 roku życia, które z powodu wieku i niepełnosprawności wymagają częściowego wsparcia w wykonywaniu czynności życia codziennego;
- Mieszkanie Chronione w Husowie dla 4 osób wymagających wsparcia.

Rodzaj, forma i rozmiar świadczenia odpowiadają okolicznościom uzasadniającym udzielenie pomocy oraz realnym możliwościom finansowym Gminy.

Pomocy społecznej udziela się w szczególności z powodu:

- 1) ubóstwa,
- 2) sieroctwa,
- 3) bezdomności
- 4) potrzeby ochrony macierzyństwa,

- 5) bezrobocia,
- 6) niepełnosprawności,
- 7) długotrwałej choroby,
- 8) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- 9) alkoholizmu lub narkomanii,
- 10) trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego,
- 11) kłęski żywiłowej lub ekologicznej.

Na terenie Gminy Markowa świadczeniami pomocy społecznej objętych było w 2023 roku 174 rodzin (w których zamieszkiwało 416 osób).

Tabela 7. Świadczenia pomocy społecznej dla rodzin w latach 2018 – 2023

Lp.	Przyczyna udzielania świadczeń	Liczba rodzin					
		2018	2019	2020	2021	2022	2023
1.	Ubóstwo	54	36	30	29	31	38
2.	Bezrobocie	70	58	50	34	39	39
3.	Długotrwała choroba	94	76	69	92	99	104
4.	Niepełnosprawność	75	68	57	59	66	66
5.	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	34	27	22	21	18	19
6.	Wielodzietność	24	8	8	8	9	9
7.	Rodziny niepełne	20	17	9	10	8	7
8.	Rodziny z problemem alkoholowym	40	11	9	9	12	6
9.	Przemoc w rodzinie	15	3	3	2	0	0
Łącznie rodzin		202	176	151	177	177	174

Źródło: Baza danych GOPS

Powody w związku z którymi została przyznana pomoc to:

- ubóstwo – 38 rodzin
- bezrobocie – 39 rodzin
- długotrwała choroba – 104 rodzin
- niepełnosprawność – 66 rodzin
- bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 19 rodzin
- wielodzietności – 9 rodzin
- rodziny niepełne - 7 rodzin
- rodziny z problemem alkoholowym – 6 rodzin

W 2023 r. z pomocy w formie posiłku w ramach wieloletniego rządowego programu „Po- siłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023 r. skorzystało łącznie 161 osób z terenu gminy Markowa (w tym: 107 dzieci w przedszkolach i szkołach oraz 30 osób starszych, chorych i niepełnosprawnych). Ponadto dla 24 rodzin wypłacony został zasiłek celowy na zakup posiłku lub żywności.

Pracownicy socjalni GOPS w Markowej realizują również zdania w zakresie udzielania po- mocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów zamieszkałych na terenie gminy Mar- kowa wynikające z zapisów art. 90 f ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. W okresie: styczeń – czerwiec 2023 r. stypendia szkolne wypłacono 31 uczniom na łączną kwotę 23 510,40 zł, natomiast w okresie wrzesień-grudzień 2023 r. stypendia szkolne wypła- cono 23 uczniom na łączną kwotę 11 308,80 zł.

W ramach realizacji programu rządowego GOPS w Markowej w 2023 r. zatrudniało jednego asystenta rodziny. W roku sprawozdawczym z usług asystenta skorzystało łącznie 5 rodzin, wydatkowano 59.533,11-zł (z tego własne 57.185,12-zł oraz dotacja z rządowego programu w wysokości 2.347,99-zł).

W 2023 r. realizowana była pomoc w formie świadczenia usług opiekuńczych w miejscu za- mieszkania – przyznanych osobie decyzją na podstawie art. 36 pkt. 2 lit. 1 ustawy z dnia 12 maja 2004 r. o pomocy społecznej. Osoby wymagające wsparcia w formie usług opiekuńczych skorzystały również ze wsparcia w zakresie świadczenia usług opiekuńczych w miejscu za- mieszkania w ramach programu „Opieka 75+”. Wskazany wsparciem w okresie od 01.01.2023 r. do 31.12.2023 r. objęto 8 osób. Usługi opiekuńcze świadczone w miejscu za- mieszkania mieszkańca wykonane były przez dwie opiekunki.

Realizacja programu „Korpus wsparcia seniorów” przyczyniła się do zapewnienie usługi wsparcia na rzecz seniorów w wieku 65 lat i więcej przez świadczenie usług wynikających z rozeznaczonych potrzeb na terenie gminy Markowa, wpisujących się we wskazane w programie obszary oraz poprawy poczucia bezpieczeństwa i możliwości samodzielnego funkcjonowania w miejscu zamieszkania osób starszych przez dostęp do tzw. „opieki na odległość”. Wsparciem w ramach „Modułu II” w 2023 r. objętych zostało 20 osób starszych.

W sytuacji braku możliwości zapewnienia wystarczającego wymiaru pomocy i zakresu usług w miejscu zamieszkania, gmina Markowa kieruje osoby tego wymagające do DPS. W 2023 r. wsparciem całodobowym w DPS objęto 14 osób.

Działalność Ośrodka to również wszelkiego rodzaju poradnictwo w sprawach trudnych do rozwiązania przez samych klientów pomocy społecznej oraz pomoc w rozwiązywaniu tych problemów.

Najczęściej występujące formy pracy socjalnej z klientami które należałoby wymienić to :

- indywidualne rozmowy i porady z podopiecznymi mające na celu znalezienie przyczyn trudności i sposobów ich rozwiązywania.
- opiniowanie trudnych przypadków dla potrzeb Sądu Rodzinnego, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, szkół, Powiatowego Zespołu d/s Orzekania o Niepełnosprawności, KRUS, ZUS i innych,
- pomoc w wypełnianiu druków, gromadzeniu dokumentów, załatwianiu spraw urzędowych
- pisanie pozwów o alimenty, występowanie o alimenty na rzecz osób korzystających z pomocy społecznej, itp.
- współpraca ze wszystkimi instytucjami, organizacjami, stowarzyszeniami, zakładami pracy w celu uzyskania należnych podopiecznym świadczeń oraz koordynacja tych działań
- stały kontakt z kuratorami sądowymi, dzielnicowymi (wspólne wyjazdy do rodzin),

Pracownicy socjalni pracują także w Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz w Zespole Interdyscyplinarnym z osobami dotkniętymi uzależnieniami i przemocą.

2.2.EDUKACJA

Gmina Markowa według stanu na 31.12.2023 rok jest organem prowadzącym dla 5 placówek oświatowych:

- Szkoła Podstawowa im. Sług Bożych Rodziny Ulmów w Markowej
- Szkoła Podstawowa im. Jana Raka w Husowie (wraz z Punktem Przedszkolnym w Tarnawce)
- Przedszkole Nr 1 w Markowej
- Przedszkole Nr 2 w Markowej
- Przedszkole w Husowie

Na terenie Gminy Markowa funkcjonuje również 1 placówka oświatowa niepubliczna – Ochronka Sióstr Służebniczek Przedszkole Niepubliczne w Markowej.

Gmina Markowa według stanu na 31.12.2023 rok jest organem prowadzącym dla 1 placówki opieki nad dziećmi do lat 3:

- Żłobek w Markowej

W roku szkolnym 2022/2023 Gmina Markowa objęła wychowaniem przedszkolnym 316 dzieci w 3 przedszkolach (Husów, Markowa), 1 oddziale przedszkolnym oraz Ochronce Zgromadzenia Sióstr Służebniczek w Markowej. Do 2 szkół podstawowych uczęszczało 502 dzieci.

2.3. OCHRONA ZDROWIA

Na terenie Gminy Markowa w zakresie opieki zdrowotnej funkcjonują:

- Ośrodek Zdrowia w Markowej,
- Ośrodek Zdrowia w Husowie,
- Dwa gabinety indywidualnej praktyki lekarskiej,
- 3 gabinety stomatologiczne,
- Apteka w Markowej oraz punkt apteczny w Husowie.

2.4. KULTURA

W Gminie Markowa zadania publiczne w zakresie szeroko rozumianej kultury realizowane są przede wszystkim w oparciu o Centrum Kultury Gminy Markowa – które jest samorządową instytucją kultury wpisaną do gminnego rejestru instytucji kultury pod nr 3.

Tabela 8. Baza lokalowa CKGM według stanu na 31.12.2023 r.

Lp.	Miejscowość	Placówka/obiekt
1.	Markowa	Dom Kultury w Markowej
2.		Świetlica letnia „Grzybek”
3.		Dom Ludowy
4.		Obiekt kontenerowy- pomieszczenie gospodarcze (garaż na scenę mobilną)
5.		Biblioteka Publiczna w Markowej
6.	Husów	Dom Społeczny w Husowie
7.		Świetlica letnia „Grzybek”
8.		Biblioteka Publiczna w Markowej- Filia w Husowie
9.		Chata Jana Raka
10.	Tarnawka	Dom Kultury w Tarnawce
11.		Biblioteka Publiczna w Markowej- Filia w Tarnawce

Źródło: Baza danych własnych

2.5. ANALIZA ZASOBÓW ORGANIZACJI SPOŁECZNYCH

Istotną rolę w społeczności gminy Markowa pełnią organizacje pozarządowe tj.:

1. LUDOWY KLUB SPORTOWY "MARKOVIA" W MARKOWEJ
Forma prawna: STOWARZYSZENIE KULTURY FIZYCZNEJ
2. TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ MARKOWEJ
Forma prawna: STOWARZYSZENIE
3. OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W MARKOWEJ
Forma prawna: STOWARZYSZENIE
4. PODKARPACKIE STOWARZYSZENIE PORTA
Forma prawna: STOWARZYSZENIE
5. OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W HUSOWIE
Forma prawna: STOWARZYSZENIE
6. LUDOWY KLUB SPORTOWY "POGÓRZE" W HUSOWIE
Forma prawna: STOWARZYSZENIE KULTURY FIZYCZNEJ
7. STOWARZYSZENIE DOBRA STRONA WSI HUSÓW
Forma prawna: STOWARZYSZENIE
8. STOWARZYSZENIE SPOŁECZNO-KULTURALNE IM.WINCENTEGO STYSIA
W HUSOWIE
Forma prawna: STOWARZYSZENIE
9. OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W TARNAWCE
Forma prawna: STOWARZYSZENIE
10. KLUB JEŹDZIECKI TARNAWKA
Forma prawna: STOWARZYSZENIE
11. TOWARZYSTWO OŚWIATOWO-KULTURALNE TAHUMA
Forma prawna: STOWARZYSZENIE
12. STOWARZYSZENIE MIŁOŚNIKÓW REGIONALNEGO ZESPOŁU PIEŚNI I TAŃCA
MARKOWIANIE
Forma prawna: STOWARZYSZENIE
13. FUNDACJA IM. RODZINY ULMÓW:SOAR"
Forma prawna: STOWARZYSZENIE

GOPS w Markowej przy współpracy z Oddziałem Rejonowym PCK w Przeworsku realizował Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa Podprogram 2021 współfinansowany z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym, którego celem było zapewnienie najuboższym mieszkańcom gminy pomocy żywnościowej oraz uczestnictwa w działaniach w ramach środków towarzyszących w okresie styczeń 2023 – październik 2023. Pomoc żywnościowa trafiła do 609 osób (212 rodzin). Przekazane zostało około 10 ton żywności.

3. NIEZBĘDNE DIAGNOZY W ZAKRESIE POTRZEB

3.1. DIAGNOZA POTRZEB MIESZKAŃCÓW GMINY, Z UWZGLĘDNIENIEM POTRZEB MIESZKAŃCÓW, KTÓRZY DZIĘKI USŁUGOM SPOŁECZNYM ŚWIADCZONYM W SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ NIE BĘDĄ WYMAGALI WSPARCIA W POSTACI CAŁODOBOWEJ OPIEKI INSTYTUCJONALNEJ

Na potrzeby opracowania Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych dla Gminy Markowa na lata 2024-2027 pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markowej przeprowadzili wśród mieszkańców Gminy badania ankietowe, w których wzięło udział 120 pełnoletnich mieszkańców Gminy Markowa tj. 83 kobiety i 37 mężczyzn.

Wśród osób biorących udział w badaniach 20 osób to osoby niepełnosprawne, 35 osób to renciści/emeryci, 30 osób pracuje zawodowo, 5 osób prowadzi działalność gospodarczą, natomiast 30 osób to osoby bezrobotne

W badaniach wykorzystano analizy wyników badań ankietowych w odniesieniu do świadczenia usług społecznych w środowisku lokalnym z uwzględnieniem 5 obszarów:

1. Wsparcie osób starszych;
2. Wsparcie rodzin i dziecka, w tym dziecka z niepełnosprawnością;
3. Wsparcie osób z niepełnosprawnościami;
4. Wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi;
5. Wsparcie osób bezdomnych.

Pierwszymi z pytań kierowanych do ankietowanych były zagadnienia dotyczące osób starszych i niepełnosprawnych które przedstawione są poniżej:

Tabela 9. Jaki jest największy problem z którym borykają się osoby starsze w gminie Markowa (n=120)

Wyszczególnienie	Liczba	%
samotność	105	87,5
długotrwała choroba	93	77,5
niepełnosprawność	81	67,5
ograniczony dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej	73	60,8
utrudniony dostęp do usług opiekuńczych	71	59,1
utrudniona możliwość korzystania ze środków transportu	70	58,3
ograniczona oferta zajęć dla seniorów	69	57,5
brak rodziny	52	43,3

ograniczony dostęp do wydarzeń kulturalnych	48	40
bariery architektoniczne	31	25,8
nie wiem/nie mam zdania na ten temat	12	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowanych

W opinii badanych największym problemem z którym borykają się osoby starsze w gminie Markowa to samotność – twierdzi tak 87,5 % respondentów, a także długotrwała choroba (77,5%) i niepełnosprawność (67,5%). W dalszej kolejności wskazywano ograniczony dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej (60,8%), utrudniony dostęp do usług opiekuńczych (59,1%), utrudniona możliwość korzystania ze środków transportu (58,3%), ograniczona oferta zajęć dla seniorów (57,5%), brak rodziny (43,3%), oraz ograniczony dostęp do wydarzeń kulturalnych (40%), i bariery architektoniczne (25,8%). 10% respondentów nie mała zdania na ten temat.

W obszarze wsparcia osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin mieszkańcy widzą szczególnie potrzebę organizacji zajęć w Klubie Senior/Klubie samopomocy (95,8%), zwiększenie dostępu do usług opiekuńczych (84,1%), zwiększenie dostępu do rehabilitacji (82,5%) oraz zapewnienia lepszego dostępu do lekarzy specjalistów (79,1%). Ponadto wskazano potrzebę rozwoju mieszkalnictwa wspomaganego/treningowego (77,5%) oraz opieki wytchnieniowej dla rodzin (66,6%), a niewiele mniej osób wskazało na likwidację barier architektonicznych (65,8%), organizację różnorodnych form spędzania czasu wolnego (60%), wsparcia asystentów (59,1%) oraz integrację osób niepełnosprawnych i starszych z lokalnym środowiskiem (53,3%). Mniej niż połowa zaznaczyła konieczność ułatwiania dojazdu do miejsc świadczenia usług społecznych.

Tabela 10. Jakie kierunki działań uważają Państwo za najważniejsze w najbliższych latach w gminie Markowa w zakresie wsparcia osób starszych, osób z niepełnosprawnością i ich rodzin (n=120)

Wyszczególnienie	Liczba	%
Organizacja zajęć w Klubie Seniora/ Klubie samopomocy	115	95,8
Zwiększenie dostępu do usług opiekuńczych	101	84,1
Zwiększenie dostępu do rehabilitacji	99	82,5
Zapewnienie dostępu do lekarzy specjalistów	95	79,1
Rozwój mieszkalnictwa wspomaganego/treningowego	93	77,5
Opieka wytchnieniowa dla rodzin (np. zapewnienie opieki podopiecznemu w czasie wyjścia opiekuna)	80	66,6
Likwidacja barier architektonicznych	79	65,8
Organizacja różnorodnych form spędzania czasu wolnego	72	60

Wsparcie asystentów osób niepełnosprawnych i/lub asystentów osób starszych	71	59,1
Integracja osób niepełnosprawnych i starszych oraz ich rodzin ze środowiskiem lokalnym	64	53,3
Ułatwienie dojazdu do miejsc świadczenia usług społecznych	59	49,1
Nie wiem/ nie mam zdania na ten temat	20	16,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowanych

Kolejnym elementem wskazanym w badaniu była sytuacja rodzin i dzieci w tym dzieci niepełnosprawnych.

Wśród negatywnych zagrożeń odnoszących się do dzieci i młodzieży w gminie Markowa najczęściej wskazywano zagrożenie uzależnieniami od nowych technologii (57,5%), alkohol, papierosy, narkotyki i dopalacze (53,6%), bezproduktywne spędzanie wolnego czasu (50,8%) oraz zaniedbania wychowawcze (41,6%). W nieco mniejszym stopniu respondenci zaznaczali takie odpowiedzi jak utrudniony start w dorosłe życie (40%), przestępczość i chuligaństwo (33,3%), przemoc ze strony rodziców i opiekunów (17,5%), zaniedbanie socjalne (15%), wyjazdy rodziców za granicę (12,5%). Zdania na ten temat nie wyraziło 5,8% badanych.

W obszarze wsparcia rodzin z dziećmi za najważniejszy kierunek uznano zapewnienie pomocy psychologicznej (85%), zapewnienie poradnictwa specjalistycznego (78,3%) oraz zajęcia wspierające rozwój dzieci i młodzieży (75,8%). W dalszej kolejności zaznaczane były: zapewnienie wsparcia terapeutycznego (70%), działania edukacyjne służące wzmocnieniu kompetencji rodzicielskich (65%), zajęcia integracyjno-edukacyjne dla rodzin (62,5%), zapewnienie opieki dla dzieci do lat 3 (61,6%), prowadzenie placówek wsparcia dziennego (58,3%), działania w zakresie profilaktyki zdrowotnej dla rodziców i dzieci (55,8%). Wśród kierunków działań w gminie znalazła się również organizacja grup wsparcia, samopomocowych i rodzin wspierających (39,1%) oraz wsparcie asystenta rodziny (25,8%).

Tabela 12. Jakie kierunki działań uważają Państwo za najważniejsze w najbliższych latach w gminie Markowa w zakresie wspierania rodzin z dziećmi (n=120)

Wyszczególnienie	Liczba	%
zapewnienie pomocy psychologicznej	102	85
zapewnienie poradnictwa specjalistycznego	94	78,3
zajęcia wspierające rozwój dzieci i młodzieży	91	75,8

zapewnienie wsparcia terapeutycznego	84	70
działania edukacyjne służące wzmocnieniu kompetencji rodzicielskich	78	65
zajęcia integracyjno-edukacyjne dla rodzin	75	62,5
zapewnienie opieki dla dzieci do lat 3	74	61,6
prowadzenie placówek wsparcia dziennego	70	58,3
działania w zakresie profilaktyki zdrowotnej dla rodziców i dzieci	67	55,8
grupy wsparcia, samopomocowe i rodziny wspierające	47	39,1
wsparcie asystenta rodziny	31	25,8
nie wiem/nie mam zdania na ten temat	9	7,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowanych

Najczęstszymi problemami i trudnościami życiowymi rodzin w gminie Markowa są, w opinii respondentów, niewielkie zarobki bądź niska emerytura lub renta, na co wskazało 54,1 %. W dalszej kolejności wskazywano zadłużenie rodziny (46,6 %), chorobę i problemy zdrowotne (45 %), uzależnienie członka rodziny (42,5 %), brak pieniędzy na bieżące wydatki (38,3%) oraz niepełnosprawność członka rodziny (36,6%). Mniej niż jedna trzecia badanych wskazywała na brak stałego zatrudnienia (25%), konflikty rodzinne i małżeńskie (23,3%), złe warunki mieszkaniowe (21,6%), przemoc domową (18,3%), trudności wychowawcze (16,6%) oraz konflikty z prawem członka rodziny (8,3%). Zdania na ten temat nie wyraziło 3,0% badanych, a w opinii 2,3% rodziny nie doświadczają trudności życiowych

Jeżeli chodzi o osoby w kryzysie psychicznym opinia przedstawia się następująco:

Tabela 13. Jakie kierunki działań uważają Państwo za najważniejsze w najbliższych latach w gminie Markowa które dedykowane są osobom w kryzysie psychicznym (n=120)

Wyszczególnienie	Liczba	%
organizacja zajęć w klubach samopomocy	85	70,8
rozwój mieszkalnictwa wspomaganego/treningowego z usługami	81	67,5
specjalistyczne usługi opiekuńcze	73	60,8
rozwój oferty spędzania czasu wolnego	51	42,5
usługi asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością	43	35,8
poradnictwo psychologiczne	40	33,3
dostęp do ośrodków wsparcia	39	32,5
nie wiem/nie mam zdania na ten temat	19	18,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowanych

70,1% respondentów za istotne działanie skierowane do osób w kryzysie psychicznym wskazało organizację zajęć w klubach samopomocy, oraz rozwój mieszkalnictwa wspomaganego/treningowego z usługami (67,5%). Zaznaczono również specjalistyczne usługi

opiekuńcze (60,8%), rozwój oferty spędzania czasu wolnego (42,5%), usługi asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością (35,8%), poradnictwo psychologiczne (33,3%), oraz dostęp do ośrodków wsparcia (32,5%).

Ostatnim z obszarów dotyczy wsparcia osób w kryzysie bezdomności. Na terenie Gminy Markowa nie przebywają osoby będące w kryzysie bezdomności, ani mieszkańcy Gminy nie znajdują się w kryzysie bezdomności.

3.2. ANALIZA DOTYCHCZAS ZREALIZOWANYCH ŚWIADZEŃ

Przyjęto, że rokiem bazowym do niniejszej analizy jest rok 2023. Poniżej przedstawiono tabelę obejmującą usługi świadczone na rzecz mieszkańców w pięciu obszarach ważnych z perspektywy DI.

Tabela 2

Obszar DI	Usługi świadczone w 2023 r.	Ilość osób/ rodzin objętych usługą w 2023 r.	Wymiar godzin usług	Podmiot realizujący
Opieka nad dzieckiem, w tym dzieckiem z niepełnosprawnością	Opieka i wychowanie w przedszkolu	316 dzieci w roku szkolnym 2022/2023	Pobyt dzienny	przedszkola, oddział przedszkolny, ochronka
	Asystentura rodziny	5 rodzin (9 dzieci)	Średni wymiar pracy z 1 rodziną tygodniowo – 2h	GOPS
	Pobyt dziecka w placówce opiekuńczo - wychowawczej	1 dzieci	Pobyt całodobowy	Placówka opiekuńczo – wychowawcza wskazana przez PCPR w Łąncucie

	Pobyt dzieci w rodzinie zastępczej	12 dzieci	Pobyt całodobowy	Rodziny zastępcze wskazane przez sąd rodzinny
	Dożywianie	105 dzieci, w tym 8 z niepełnosprawnościami	-	GOPS
Opieka nad osobami starszymi, w tym osobami z niepełnosprawnością	Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania	18 osób, w tym 9 z niepełnosprawnościami	-	GOPS
	Opieka wytchnieniowa	3 osoby z niepełnosprawnościami	612h	GOPS
	Asystentura dla osoby z niepełnosprawnością	1 osoba	1422h	GOPS
	Teleopieka	30 osób	całodobowy monitoring czynności życiowych	GOPS/ sidly
	Usługi w domach pomocy społecznej	6 osób	pobyt całodobowy	DPS-y
	Dożywianie	28 osób, w tym 10 z niepełnosprawnościami	-	GOPS

Wsparcie osób z niepełnosprawnościami (z wyłączeniem osób starszych, dzieci i osób z zaburzeniami psychicznymi)	Dożywianie	4 osoby	-	GOPS
	Środowiskowy Dom Samopomocy	9 osób	Pobyty dzienny	ŚDS Łańcut ŚDS Gać
	Asystentura dla osoby z niepełnosprawnością	1 osoba	-	GOPS
Wsparcie dla osób z zaburzeniami psychicznymi	Usługi w domach pomocy społecznej	8 osób	Pobyty całodobowy	DPS w Foluszu DPS w Górnicy DPS w Przemyślu DPS w Sońnicy DPS w Rzeszowie
	Usługi w środowiskowym domu samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi	2 osoby	Pobyty dzienny	ŚDS Gać
	WTZ	1 osoba	Pobyty dzienny	
	Asystent osoby z niepełnosprawnością	2 osoby	1440h	GOPS

3.3. REKOMENDACJE

Poniżej przedstawiono rekomendacje dotyczące celów i kierunków podejmowanych działań w poszczególnych obszarach interwencji, tj. rodzina i dzieci, osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie zdrowia psychicznego oraz osoby w kryzysie bezdomności.

Obszar wsparcia osób starszych

- rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych (m.in. rehabilitacyjne, logopedyczne itp.) świadczonych w miejscu zamieszkania;
- rozwój usług asystenckich dla osób starszych / z niepełnosprawnością;
- rozwój opieki nieformalnej poprzez wdrożenie usług sąsiedzkich;
- rozwój usług w ośrodkach wsparcia w formie pobytu dziennego: Kluby Samopomocy dla Seniorów, Dienne Domy Pomocy, Kluby Seniora, inne;
- teleopieka „opaska telemedyczna”;
- rozwój usług w postaci mieszkań treningowych lub mieszkań wspomaganych.

Obszar wsparcia rodziny i dziecka, w tym dziecka z niepełnosprawnością

- wsparcie w zakresie rehabilitacji oraz dodatkowych usług specjalistycznych, m.in. porady psychologicznej, logopedycznej;
- pomoc finansowa dla opiekuna oraz opieka wytechnieniowa dla rodziców i bliskich osób z niepełnosprawnością;
- placówki opiekuńcze dla dzieci do 3 roku życia;
- placówki wsparcia dziennego prowadzone w formie opiekuńczo-specjalistycznej;
- dostęp do specjalistycznego poradnictwa, warsztatów, terapii i innych działań wzmacniających rodzinę i podnoszących kompetencje rodzicielskie.

Obszar wsparcia osób z niepełnosprawnościami

- wsparcie w zakresie rehabilitacji oraz dodatkowych usług specjalistycznych, m.in. porady psychologicznej, logopedycznej;
- pomocy finansowa dla opiekuna oraz opieka wytechnieniowa dla rodziców i bliskich osób z niepełnosprawnością;
- rozwój usług asystenckich dla osób starszych / z niepełnosprawnością;
- rozwój mieszkalnictwa wspomagane/treningowego z usługami;

- rozwój usług w ośrodkach wsparcia w formie pobytu dziennego: Kluby Samopomocy, Dienne Domy Pomocy, inne;
- usługi transportowe – realizacja usługi zapewniającej dostępny transport dla seniorów, dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnością.

Obszar wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi

- wsparcie w zakresie rehabilitacji oraz dodatkowych usług specjalistycznych, m.in. porady psychologicznej, logopedycznej;
- specjalistyczne usługi opiekuńcze;

Obszar wsparcia osób bezdomnych

- zapewnienie schronienia osobom tego wymagającym poprzez zawarcie umowy ze schroniskiem dla bezdomnych kobiet i bezdomnych mężczyzn w tym z usługami opiekuńczymi, noclegownią, ogrzewalnią.

3.4. WNIOSKI

Analiza dokumentów strategicznych na poziomie krajowym i regionalnym w odniesieniu do analizy zasobów środowiskowych i diagnozy potrzeb z zakresie DI w Gminie Markowa pozwala na stwierdzenie, że deinstytucjonalizacja usług będzie procesem długofalowym. Zaznaczyć należy, że podejmowane w ostatnich latach działania, w tym w szczególności:

- utworzenie i funkcjonowanie od 2023 roku Klubu Senior w Markowej dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu powyżej 60 rż,
- utworzenie i funkcjonowanie od 2022 roku Mieszkania Chronionego w Husowie,
- realizowanie w latach 2022-2023 programów skierowanych do osób z niepełnosprawnościami, w ramach których świadczone są usługi asystenta osoby niepełnosprawnej i opieka wytchnieniowa,

wpisują się w ideę deinstytucjonalizacji usług rozumianą jako rozwój usług społecznych odpowiadający na potrzeby odbiorców. Nie bez znaczenia dla systemu wsparcia osób w kryzysach zdrowia psychicznego oraz wsparcia rodzin z dziećmi ma obowiązkowe zatrudnianie w szkołach i przedszkolach od 2022 r. specjalistów, w tym psychologów oraz pedagogów szkolnych i specjalnych, tym bardziej, że od 2024 r. ich liczba ma ulec podwojeniu. W rozwiązaniach systemowych pozostaje nadzieja na realne wsparcie dzieci i młodzieży w kryzysach

W kontekście deinstytucjonalizacji usług warto zauważyć, że problemy społeczne w Gminie Markowa wynikają w szczególności z zachodzących procesów demograficznych (wydłużający się czas ludzkiego życia, a co za tym idzie konieczność wsparcia osób starszych), a także wynikające ze zmiany w strukturach rodzin (zmniejszanie się ilości rodzin wielopokoleniowych, zmiana roli kobiety i mężczyzny w związkach, wzrost znaczenia wartości związanych z samorealizacją, samotność osób starszych) oraz dynamiki tych zmian. Należy zatem rozwijać istniejące już formy usług społecznych na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, ale także wzmacniać kompetencje rodzicielskie, wzmacniać role psychologów i pedagogów szkolnych, umożliwić korzystanie z terapii, wzmacniać kompetencje społeczności do reagowania na przemoc (rówieśniczą, domową).

Mając na uwadze odbiorców działań związanych z deinstytucjonalizacją usług społecznych grupy wymagające szczególnego wsparcia to osoby niepełnosprawne, starsze, rodziny z dziećmi i osoby doświadczające kryzysów zdrowia psychicznego.

Wyzwaniem dla Gminy Markowa będą:

- koordynowanie usługami społecznymi realizowanymi na poziomie systemów pomocy społecznej, ochrony zdrowia, edukacji, kultury, sportu i rekreacji,
- włączenie podmiotów ekonomii społecznej w realizację usług społecznych,
- zapewnienie ciągłości finansowania usług społecznych,
- pozyskiwanie przez podmioty realizujące usługi społeczne środków finansowych innych niż budżet Gminy na rozwój usług społecznych,
- pozyskanie kadr do realizowania usług społecznych.

II CZĘŚĆ PROGRAMOWA

1. PLAN DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG

CEL OGÓLNY PLANU DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH:

Stworzenie systemu realizacji usług społecznych w Gminie Markowa dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w szczególności z uwagi na starszy wiek, niepełnosprawność, problemy z zakresu zdrowia psychicznego, bezdomność, w taki sposób, aby mogły bezpiecznie i niezależnie funkcjonować w swoim miejscu zamieszkania tak długo, jak tego potrzebują

OBSZAR 1: OPIEKA NAD DZIECKIEM		
ZADANIA	REALIZATORZY/ PLANOWANE WYKORZYTANIE ZASOBÓW	WSKAŹNIKI
Prowadzenie działań edukacyjnych służących wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców, w tym w rodzinach zagrożonych przemocą domową, uzależnieniami.	<ul style="list-style-type: none"> – organizacje pozarządowe, – szkoły, – przedszkola, – GOPS	<ul style="list-style-type: none"> – ilość zorganizowanych przedsięwzięć edukacyjnych służących wzmocnieniu kompetencji opiekuńczo – wychowawczych rodziców, – ilość rodziców objętych działaniami edukacyjnymi mającymi na celu wzmocnienie ich umiejętności opiekuńczych i wychowawczych.
Zorganizowanie i prowadzenie:	<ul style="list-style-type: none"> - szkoły, – przedszkola,	

<ul style="list-style-type: none"> - konsultacji i poradnictwa specjalistycznego - terapii - mediacji <p>dla osób i rodzin przeżywających kryzysy i trudności w opiece i wychowaniu.</p>	<p>–GOPS.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – ilość godzin przeprowadzonego poradnictwa i konsultacji specjalistycznych, – ilość osób i rodzin korzystających z poradnictwa specjalistycznego.
<p>Organizacja zajęć pozalekcyjnych/pozaszkolnych w szczególności dla dzieci rodziców przejawiających trudności w zakresie opieki i wychowania.</p>	<ul style="list-style-type: none"> –szkoły, –przedszkola, –GOK, 	<ul style="list-style-type: none"> – liczba dzieci, które skorzystały z zajęć pozalekcyjnych/ pozaszkolnych, – liczba przeprowadzonych godzin zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych.
<p>Upowszechnianie asystentury rodziny.</p>	<p>–GOPS</p>	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób objętych wsparciem asystenta rodziny.
<p>Organizowanie grup wsparcia/ grup wymiany doświadczeń.</p>	<p>–GOPS</p>	<ul style="list-style-type: none"> – liczba spotkań grup wsparcia/ grup wymiany doświadczeń
<p>OBSZAR 2: OPIEKA NAD OSOBAMI STARSZYMI</p> <p>OBSZAR 3: WSPIERANIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH</p>		
<p style="text-align: center;">ZADANIA</p>	<p style="text-align: center;">REALIZATORZY/ PLANOWANE</p>	<p style="text-align: center;">WSKAŹNIKI</p>

	WYKORZYSTANIE ZASOBÓW	
<p>Organizowanie i prowadzenie różnorodnych form wsparcia w miejscu zamieszkania dla osób starszych i niepełnosprawnych, w tym w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none"> – usług opiekuńczych, – specjalistycznych usług opiekuńczych, – specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, – usług asystenta osoby niepełnosprawnej, – usług sąsiedzkich, – dowozu posiłków. 	<ul style="list-style-type: none"> – Gmina Markowa, – GOPS, – organizacje pozarządowe. 	<ul style="list-style-type: none"> – liczba zrealizowanych godzin usług.
<p>Rozwijanie usług opiekuńczych w mieszkaniu chronionym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Gmina Markowa, – GOPS, 	<ul style="list-style-type: none"> – liczba zrealizowanych usług, – liczba osób, które skorzystały z usług w mieszkaniu. –

<p>Rozwijanie potencjału osób starszych i niepełnosprawnych oraz aktywne ich włączenie w życie społeczności lokalnej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - GOPS, - organizacje pozarządowe, - GOK, 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba inicjatyw z zakresie włączenia osób starszych i niepełnosprawnych w życie społeczności lokalnej.
<p>Zwiększenie dostępu do środków transportu dla osób starszych i z niepełnosprawnościami.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Gmina Markowa, - GOPS, 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób, które skorzystały z transportu dedykowanego osobom starszym i niepełnosprawnym.
<p>Rozwijanie poradnictwa specjalistycznego dla osób starszych i niepełnosprawnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - GOPS, - szkoły, przedszkola. 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób, które skorzystały z poradnictwa specjalistycznego dla osób starszych i niepełnosprawnych.
<p>Wsparcie osób i rodzin sprawujących opiekę nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwój opieki wytchnieniowej, w tym w miejscu zamieszkania i poza miejscem zamieszkania, - poradnictwo i konsultacje psychologiczne, - grupy wsparcia/grup wymiany doświadczeń, - doradztwo w zakresie wykorzystania sprzętu rehabilitacyjnego, pomocniczego, 	<ul style="list-style-type: none"> - GOPS, - organizacje pozarządowe 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób objętych opieką wytchnieniową, - liczba godzin przeprowadzonego poradnictwa i konsultacji psychologicznych, - liczba spotkań grup wsparcia/ grup wymiany doświadczeń, - - liczba osób, które skorzystały z doradztwa w zakresie wykorzystania sprzętu w warunkach domowych, - - liczba osób które wzięły udział w szkoleniach z zakresu opieki nad osobą starszą i niepełnosprawną,

wspomagającego w warunkach domowych, - szkolenia z zakresu opieki nad osobą starszą i niepełnosprawną.		
OBSZAR 4: WSPARCIE OSÓB W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO		
ZADANIA	REALIZATORZY/ PLANOWANE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW	WSKAŹNIKI
Organizowanie i prowadzenie różnorodnych form wsparcia w miejscu zamieszkania dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego, w tym w szczególności: <ul style="list-style-type: none"> - specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, - usług asystenta osoby niepełnosprawnej. 	<ul style="list-style-type: none"> - GOPS, 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba godzin świadczonych usług dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego.

Rozwijanie specjalistycznego poradnictwa dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego	<ul style="list-style-type: none"> – szkoły, – przedszkola, – GOPS, 	– liczba osób w kryzysie zdrowia psychicznego, które skorzystały ze specjalistycznego poradnictwa
Rozwijanie specjalistycznego poradnictwa dla opiekunów osób w kryzysie zdrowia psychicznego.	<ul style="list-style-type: none"> – GOPS, 	– liczba opiekunów osób w kryzysie zdrowia psychicznego, które skorzystały ze specjalistycznego poradnictwa.
Rozwój opieki wytchnieniowej dla opiekunów osób w kryzysie zdrowia psychicznego.	<ul style="list-style-type: none"> – GOPS, 	– liczba opiekunów osób w kryzysie zdrowia psychicznego, które skorzystały z opieki wytchnieniowej.
Organizowanie grup wsparcia/grup wymiany doświadczeń dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego i ich opiekunów.	<ul style="list-style-type: none"> – GOPS, 	– ilość spotkań grup wsparcia/ grup wymiany doświadczeń.
Podnoszenie świadomości i higieny w zakresie bezpiecznego korzystania z mediów cyfrowych i reakcji na cyberprzemoc.	<ul style="list-style-type: none"> – szkoły, – GKRPA, – GOK 	– liczba inicjatyw podnoszących świadomość i higienę w bezpiecznego korzystania z mediów cyfrowych i reakcji na cyberprzemoc.

WSZYSTKIE OBSZARY		
ZADANIA	REALIZATORZY/ PLANOWANE WYKORZYSTNIE ZASOBÓW	WSKAŹNIKI
Przekształcenie GOPS w Centrum Usług Społecznych, które będzie podejmowało działania na rzecz rozwoju i koordynacji usług społecznych świadczonych w różnych systemach (pomoc społeczna, ochrona zdrowia, kultura itd.)	<ul style="list-style-type: none"> - Gmina Markowa, we współpracy z GOPS. 	- liczba utworzonych CUS.
Organizowanie współpracy pomiędzy podmiotami realizującymi usługi społeczne w ramach DI.	<ul style="list-style-type: none"> - CUS, we współpracy z: - GOK, - szkoły. 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba inicjatyw, które realizowano w partnerstwie/ we współpracy.
Diagnozowanie potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie świadczenia usług społecznych w ramach DI.	<ul style="list-style-type: none"> - CUS. 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba przeprowadzonych badań diagnostycznych.

Nabywanie, doskonalenie kompetencji zawodowych kadr świadczących usługi społeczne, celem zwiększania jakości świadczonych usług.	<ul style="list-style-type: none"> – szkoły, przedszkola, – GOK, – GOPS/CUS, 	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób świadczących usługi społeczne, które nabyły lub doskonały swoje kompetencje zawodowe.
Zwiększenie i ułatwienie dostępu do informacji o świadczonych usługach społecznych.	<ul style="list-style-type: none"> – CUS. 	<ul style="list-style-type: none"> – liczba informacji przekazanych do CUS przez podmioty świadczące usługi społeczne.
Zwiększenie aktywności i integracji społeczności lokalnej, w tym poprzez działania samopomocowe, wolontaryjne, sąsiedzkie.	<ul style="list-style-type: none"> – CUS. 	<ul style="list-style-type: none"> – liczba zorganizowanych działań samopomocowych i sąsiedzkich, – liczba wolontariuszy.
Wspieranie rozwoju PES realizujących usługi społeczne dla grup docelowych w obszarach 1-4.	<ul style="list-style-type: none"> – Gmina Markowa, – CUS. 	<ul style="list-style-type: none"> – liczba inicjatyw wspierających PES.
Zlecanie zadań z zakresu świadczenia usług społecznych podmiotom ekonomii społecznej.	<ul style="list-style-type: none"> – Gmina Markowa, we współpracy z GOPS/CUS, , GOK, szkołami, przedszkolami. 	<ul style="list-style-type: none"> – liczba zleconych zadań PES.

2.FINANSOWANIE PLANU DI

Środki finansowe na realizację Planu DI pochodzić będą z następujących źródeł:

- środków własnych budżetu gminy,
- dotacji z budżetu państwa,
- środków z funduszy krajowych,
- środków finansowych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej,
- odpłatności odbiorców usług społecznych.

3.MONITORING I OCENA

Plan DI będzie monitorowany poprzez wskaźniki, które pozwolą na ocenę przyjętych założeń, osiąganych rezultatów i realizowanych działań. W ramach monitorowania będą wykonywane następujące kroki:

- zbieranie i analiza danych wynikających ze wskaźników,
- przygotowanie i przedkładanie Radzie Gminy corocznego raportu z przebiegu realizacji planu,
- ocenę osiągniętych wskaźników,
- ocenę aktualności Planu DI.

Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji Planu DI, wskazania dalszych kierunków rozwoju usług społecznych w ramach DI.

Jednostką odpowiedzialną za monitoring oraz ewaluację Planu DI będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.